

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра атлетичних видів спорту

Розторгуй М.С., Попович О.І.

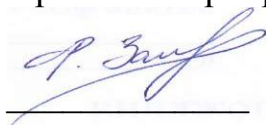
**ОСНОВИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У
СИЛОВИХ ВИДАХ СПОРТУ**

Лекція з навчальної дисципліни

**„ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОБРАНОГО ВИДУ СПОРТУ ТА
СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ”**

Для студентів спеціальності 017 Фізична культура і спорт

“ЗАТВЕРДЖЕНО”
на засіданні кафедри атлетичних видів спорту
„30” серпня 2018 р. протокол № 2

Зав.каф Ф. Загура

1. Загальні відомості про наукові роботи.
2. Основні вимоги до написання обґрунтування наукової роботи.
3. Методика виконання студентської наукової роботи.
4. Структура і зміст наукової роботи.
5. Основні методи науково-педагогічного дослідження.
6. Оформлення наукової роботи.

1. Значення та місце дисципліни в системі професійної освіти.

Однією з важливих і необхідних форм діяльності студентів у вищому навчальному закладі є наукова робота. Основна **мета** наукової роботи полягає у формуванні у студентів світогляду, активізації пізнавальної діяльності, систематизації, закріпленні та розширенні отриманих знань і вмінь під час вирішення навчальних і наукових завдань.

Під час підготовки та виконання наукової роботи вирішуються такі **завдання**:

- вибір теми, її обґрунтування, формулювання мети, гіпотези, визначення об'єкта та предмета дослідження і завдань, вибір методів дослідження;
- вивчення і критичний аналіз загальної та спеціальної, наукової, методичної і довідкової літератури, офіційних документів, матеріалів мережі Інтернет тощо;
- проведення педагогічних досліджень за допомогою сучасних методів;
- самостійний аналіз і узагальнення отриманого матеріалу, обробка даних за допомогою методів математичної статистики;
- формулювання чітких, логічних висновків, що відповідають завданням роботи;
- розробка практичних рекомендацій.

У процесі підготовки наукової роботи студенти зобов'язані оволодіти такими **навичками** проведення наукового дослідження: самостійною постановкою мети і завдань дослідження, аналізом літературних джерел, методично правильним плануванням експерименту, використанням методів наукового дослідження і математичної статистики, самостійним аналізом та узагальненням отриманих результатів, формулюванням висновків, складанням практичних рекомендацій.

Результати студентської наукової діяльності подають у формі курсових, кваліфікаційних, дипломних та магістерських робіт, які різняться рівнем подання результатів, змістом та обсягом.

Курсова робота – наукова праця, спрямована на поглиблене вивчення студентом пов'язаної з фахом проблеми, яка виконана на основі аналізу літературних джерел з обраної теми із застосуванням у процесі роботи методів педагогічного спостереження й узагальнення даних власних спостережень.

Тема курсової та кваліфікаційної роботи обирається на початку III семестру і затверджується наприкінці III семестру. Тема курсової роботи

затверджується на початку VII семестру. Тема магістерської роботи затверджується на початку III семестру.

Тематика наукової роботи повинна відповідати сучасним завданням підготовки фахівців, збігатися з основними напрямками і проблемами науково-дослідної роботи кафедри та інституту, яка щорічно оновлюється та переглядається викладачами кафедр відповідно до вимог, що ставляться до тематики наукової роботи, належать, насамперед, її актуальність, наукова новизна і практична значимість. Студенти мають право запропонувати власну тему кваліфікаційної або курсової роботи з обґрунтуванням доцільності її розробки.

Необхідно зазначити, що в практиці не виключена можливість виконання наукових робіт реферативного характеру, а також робіт, в яких подаються результати вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду.

Вибрані теми наукової роботи затверджуються кафедрами, які керують цими роботами.

Тема курсової чи магістерської роботи повинна закріплюватися за студентом рішенням кафедри, обговорюватися під час засідання вченої ради факультету. Студент разом із науковим керівником складає календарний план написання курсової та магістерської роботи і розробляє завдання з вивчення об'єкта досліджень і збирання матеріалу. Календарний план визначає послідовність і терміни виконання окремих етапів роботи. Він дисциплінує студента, лімітуючи час на огляд і вивчення літератури, знайомство з досвідом роботи фахівців, планування і постановку експерименту, аналіз отриманих матеріалів, складання висновків, підготовку роботи до захисту.

2. Основні вимоги до написання обґрунтування наукової роботи.

На початковому етапі роботи над темою курсової та магістерської роботи потрібно написати обґрунтування. Етап роботи над обґрунтуванням теми курсової та магістерської роботи є короткотривалим, але надзвичайно важливим, оскільки у цей період викристалізовується сутність наукового дослідження: визначається актуальність обраної теми, формулюється мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, що полегшує подальше виконання роботи.

Зокрема, обґрунтування є основою для написання розділу "Вступ", який здебільшого рекомендують оформляти на завершальному етапі роботи.

Обґрунтування теми повинно бути чітким і лаконічним.

Структура обґрунтування курсової роботи (2-3 с.):

- титульний аркуш -1с. (див. *Взірець*);
- назва теми;
- актуальність;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- мета роботи;

- завдання дослідження;
- методи досліджень;
- організація дослідження.

Науково-теоретичне обґрунтування теми магістерської роботи обговорюється та затверджується на засіданні кафедри, є підставою для затвердження теми магістерської роботи.

Титульний аркуш обґрунтування теми курсової роботи містить: найменування вищого навчального закладу, кафедри, де вона виконана; прізвище, ім'я, по батькові автора; науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника, місто і рік.

Назва курсової роботи має бути, по можливості, короткою, вказувати на мету дослідження і його завершеність. Іноді для більшої конкретизації до назви можна додати невеликий (4-6 слів) підзаголовок.

У назві не бажано використовувати ускладнену термінологію псевдонаукового характеру. Треба уникати назв, що починаються зі слів "Дослідження питання...", "Дослідження деяких шляхів...", "Деякі питання...", "Матеріали до вивчення...", "До питання..." та ін., в яких не відбито достатньою мірою суть проблеми.

Наприклад: Оперативний вплив на розумову працездатність шахістів з вадами зору (олімпійський та професійний спорт). Розвиток спеціальній фізичних якостей учнів 14-15 років у процесі освоєння техніки гри з футболу в умовах шкільної секції (фізичне виховання). Особливості впливу ЛФК і масажу у хворих з остеохондрозом шийного відділу хребта в післялікарняний період (фізична реабілітація).

Актуальність теми

Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку галузі фізичного виховання, особливо на користь України.

Актуальність дослідження обґрунтовує вибір проблеми. При її висвітленні потрібно:

- ✓ відобразити зв'язок наукової проблематики наукової роботи з основними тенденціями розвитку фізичної культури та спорту;
- ✓ обґрунтувати важливість проблеми, що вирішується в роботі, для практики обраної спеціальності;
- ✓ охарактеризувати наукові колективи й окремих дослідників, які зробили значний внесок у вирішення досліджуваної проблеми (узагальнити результати їх досліджень, що залишилися недослідженими або недостатньо дослідженими).

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра атлетичних видів спорту

Розглянуто на засіданні
кафедри атлетичних видів
спорту

Протокол №__
від «__» серпень 2018 р.

Зав. каф. _____ Загура Ф.І.

«Затверджено»

на засіданні Вченої ради
факультету спорту

Протокол №_____

від «__» _____ 2018 р.

Декан ФС _____ Ріпак І.М.

ОБҐРУНТУВАННЯ

Теми курсової роботи

ОКР «магістр» спеціальність 8.01020201 «спорт»

**УДОСКОНАЛЕННЯ ШВИДКІСНО-СИЛОВОЇ ПІДГОТОВКИ
КВАЛІФІКОВАНИХ БОРЦІВ ГРЕКО-РИМСЬКОГО СТИЛЮ**

Виконавець: студент 53

групи

факультету спорту

Жаба Михайло Михайлович

Науковий керівник:

к.фіз.вих.,доц.

Загура Федір Іванович

ЛЬВІВ -2018

Предмет - це та сторона об'єкта дослідження, ті його властивості і відносини, які досліджують з певною метою в даних умовах і обставинах.

Наприклад: Методика оперативного впливу на розумову працездатність шахістів з вадами зору (олімпійський та професійний спорт). Спеціальна фізична підготовка школярів середніх класів (фізичне виховання). Функціональний стан хворих остеохондрозом хребта (фізична реабілітація).

Об'єкт - це та частина об'єктивної реальності, котра привернула увагу дослідника (у нашому випадку практична діяльність людини в галузі фізичної культури і спорту).

Наприклад: Розумова працездатність шахістів з вадами зору (олімпійський та професійний спорт). Спеціальні фізичні якості підлітків (фізичне виховання). Основні показники нервово-м'язового апаратури і серцево-судинної системи в процесі лікування (фізична реабілітація).

3. Методика виконання студентської наукової роботи.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом його досягнення. Вона визначає головний напрям вирішення проблеми, а в завданнях - конкретизується.

Приклад. Мета: вдосконалення фізичної підготовки юних гімнасток 6-ти та 8-мирічного віку.

Мета дослідження дозволяє визначити **завдання дослідження**, які можуть включати такі складові:

- вирішення певних теоретичних питань, які входять до загальної проблеми дослідження (наприклад, виявлення сутності понять, явищ, процесів, подальше вдосконалення їх вивчення, розробка ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування тощо);
- всебічне (у разі потреби й експериментальне) вивчення практики вирішення проблеми, виявлення її типового стану, недоліків і труднощів, їх причин, типових особливостей передового досвіду. Таке вивчення дає змогу уточнити, перевірити дані, опубліковані в спеціальних неперіодичних і періодичних виданнях, підняти їх на рівень наукових фактів, обґрунтованих у процесі спеціального дослідження;
- обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення даної проблеми;
- експериментальна перевірка запропонованої системи заходів щодо відповідності її критеріям оптимальності, тобто досягнення максимально важливих у відповідних умовах результатів вирішення цієї проблеми при певних витратах часу і зусиль;
- розробка методичних рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження у практиці роботи відповідних установ (організацій).

Приклад. Завдання:

1. *З'ясувати характер розвитку рухових якостей і координаційних здібностей у юних гімнасток 6-8 років.*
2. *Визначити структуру рухової підготовленості юних гімнасток.*
3. *Розробити і експериментально обґрунтувати програму спеціальної рухової підготовки юних гімнасток.*

Крім календарного плану, студент, який пише наукову роботу, повинен мати план, що розкриває зміст і послідовність її написання. Цей план складається на початку роботи над темою одночасно з доббором літературних джерел. Складання такого плану вважається обов'язковим, тому що він допомагає систематизувати матеріал, який накопичується в ході виконання роботи. Надалі цей план стане основою для написання тексту кваліфікаційної або курсової роботи, оскільки він відображає їх основні розділи.

4. Структура і зміст наукової роботи.

Традиційно склалася певна композиція наукової роботи з певними основними елементами.

У курсній роботі містяться такі основні елементи:

1. Титульний аркуш.
2. Зміст.
3. Перелік умовних позначень (у разі потреби).
4. Вступ (1-2 сторінки, повинен містити: актуальність, мету і завдання роботи; див. п.1.1).
5. Розділ I.Стан питання (за результатами аналізу літературних джерел) (10-12 сторінок).
6. Розділ 2.Методи та організація дослідження (2-8 сторінки).
7. Розділ 3. Результати дослідження (5-8 сторінок).
8. Висновки (1-2 сторінки).
9. Список використаних джерел (15-25 джерел).
- 10.Додатки (у разі потреби)
- 11.Анотації (укр., англ.мовами)

Загальний обсяг курсової роботи повинен становити 40-50 сторінок.

До загального обсягу наукової роботи не входять додатки і список літературних джерел. Всі сторінки наукової роботи підлягають наскрізній нумерації (номер сторінки вказується у верхньому правому кутку).

Наукова робота починається з титульного аркуша, на якому вказуються: назва вищого навчального закладу освіти, де виконується робота; повна назва теми роботи; прізвище та ініціали студента; прізвище, ініціали, вчене звання і ступінь наукового керівника, рік і місце виконання роботи (номер сторінки на титульному аркуші не ставиться). За титульним аркушем подається зміст роботи.

Вступ складається з чіткого і короткого обґрунтування вибору теми роботи, визначення її актуальності, формулювання об'єкта, предмета, мети, завдань, для магістерської роботи наукової новизни і практичного значення

дослідження. Оскільки вступ повинен давати загальну характеристику виконаної роботи, рекомендується оформляти його не на початку, а на заключному етапі роботи, коли вже достатньо повно будуть з'ясовані її результати. Обсяг вступу не повинен перевищувати 2-3 сторінки.

Виконання завдань дослідження неможливе без ознайомлення з основними літературними джерелами з теми курсової, курсової, магістерської роботи. З метою повного їх виявлення необхідно використовувати різні джерела пошуку: каталоги і картотеки кафедр та бібліотеки вищого навчального закладу, а також провідних наукових бібліотек міста, бібліотечні посібники, прикнижкові та пристатейні списки літератури, виноски і посилання в підручниках, монографіях, словниках та ін., покажчики змісту річних комплектів спеціальних періодичних видань.

Під час джерелознавчих пошуків необхідно з'ясувати стан вивченості обраної теми сучасною наукою, щоб не повторювати в роботі загальновідомих істин, конкретніше і точніше визначити напрями та основні розділи свого дослідження.

Бібліографічні виписки джерел краще робити на каталожних картках, щоб скласти з них робочу картотеку, яка, на відміну від записів у зошиті, зручніша, тому що її завжди можна поповнювати новими матеріалами, контролювати повноту добору літератури з кожного розділу курсової (магістерської) роботи, знаходити необхідні записи. Картки можна групувати в будь-якому порядку залежно від мети або періоду роботи над дослідженням.

Вивчення літератури потрібно починати із праць, де проблеми відображається в цілому, і потім перейти до вузьких досліджень. Починати ознайомлення з виданнями потрібно з титульного аркуша, з'ясувавши, де, ким, коли воно було видано. Треба переглянути зміст, який розкриває структуру видання, наповнення його розділів, звернутися до передмови, де розкрито призначення видання, завдання, які поставив автор.

Читаючи видання, треба уважно стежити за ходом авторської думки, вміти відрізнити головні положення від доказів й ілюстративного матеріалу. Часто наукові статті складні для сприйняття, тому необхідно їх читати кілька разів, намагаючись виділити головну ідею та аргументи, якими автор її підтверджує. З'ясовуючи це, треба виписати всі необхідні цитати, цифри, факти, умови, аргументи, якими оперує автор, доводячи основну ідею статті.

Конспектуючи матеріал, слід постійно пам'ятати тему курсової, магістерської роботи, щоб виписувати тільки те, що має безпосереднє відношення до теми дослідження. Виписувати цитати треба на один бік окремих аркушів паперу стандартного розміру, що допомагає краще орієнтуватися в накопиченому матеріалі, систематизувати його за темами і проблемами. Кожна цитата, приклад, цифровий матеріал має супроводжуватися точним описом джерела з позначенням сторінок, на яких опубліковано цей матеріал. Застосування так званих "розлапкованих" цитат, коли думки іншого автора видаються за особисті, розглядається як грубе порушення літературної та наукової етики, кваліфікується як плагіат.

Кожен раз, коли студент користується думкою будь-якого автора, він повинен вказати прізвище автора і поруч у квадратних дужках поставити номер, який стоїть у бібліографічному списку проти прізвища цього автора. Наприклад:

На думку професора А.М.Шлеміна [26], під спеціальною руховою підготовкою розуміється...

Коли подається цитата, необхідно вказати номер і сторінку з джерела, де вона міститься:

В.І.Лях пише: "Координаційні здібності визначаються...." [12, с.3].

Або:

На думку ряду авторів, фізична підготовка є невід'ємною складовою частиною системи... [2, 8, 11, 14].

Проте це не означає, що студент зовсім не повинен спиратися на праці інших авторів: чим ширше і різноманітніше коло джерел, які він використовував, тим вищою є теоретична та практична цінність його дослідження.

Після конспектування матеріалу необхідно перечитати його знову, щоб склалося цілісне уявлення про предмет вивчення. Щоб зібрати матеріал з одного питання разом, можна розібрати ті конспекти, де розглянуто кілька питань з теми дослідження,

Отримані результати літературного аналізу доцільно систематизувати за підрозділами, кожен з яких буде глибше висвітлювати окремі сторони обраної проблеми та дозволить чітко, логічно та структурно грамотно подати результати літературного аналізу.

Правильна та логічна структура курсової (магістерської) роботи - це запорука успіху розкриття теми.

Розділ 1. "Аналіз літературних джерел" пишеться обов'язково за спеціально розробленим планом (Додаток Б). Закінчується цей розділ коротким висновком (резюме), в якому узагальнюються основні положення, які автор роботи хотів би виділити. Обсяг розділу залежить від рівня роботи, кількості переглянутої літератури і повинен становити приблизно 20-25 сторінок (друкованого тексту).

Розділ 2. "Методи та організація дослідження" починається з опису методів дослідження, за допомогою яких будуть вирішуватися поставлені завдання. Якщо студент розробляє новий метод дослідження або прилад, за допомогою якого будуть проводитися дослідження, він повинен детально описати його. Організація досліджень - це час і місце проведення експериментальної частини роботи, характеристика контингенту людей, які досліджуються (вік, стать, соціальне положення, кількість, спортивна кваліфікація і та ін.). Обсяг цього розділу від 2-х до 3-8 сторінок.

Розділ 3. "Результати досліджень та їх обговорення"

(власні дані) - основа кваліфікаційної, курсової, магістерської роботи. В ньому описуються проведені спостереження, експерименти, аналізуються отримані результати, дається всебічний і об'єктивний аналіз фактичного

матеріалу, робляться узагальнення. При цьому результати власних досліджень зіставляються з літературними даними. Варто зазначити, що саме цей розділ свідчить про рівень теоретичної підготовленості студента, його вміння аналізувати отримані дані, робити правильні висновки. У тексті потрібно розміщати ілюстративний матеріал (рисунок, графіки) або подавати фактичний матеріал у вигляді зведених таблиць (Додаток В). Студент не повинен перевантажувати цей розділ робочими таблицями і графіками, якщо є можливість їх винести у додаток. Загальний обсяг цього розділу: не менше 10 сторінок друкованого тексту для курсової роботи і не менше 20 сторінок для курсової, магістерської роботи.

Логічним завершенням курсової, курсової, магістерської роботи є висновки. Головна їх мета - підсумки проведеної роботи. Висновки подаються як окремі лаконічні положення, методичні рекомендації. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми практичного функціонування культурологічних і документних систем, а також конкретні рекомендації щодо їх усунення. Основна вимога до заключної частини - не повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених у розділах.

Практичні рекомендації пишуться, як правило, на 1-1,5 сторінках і містять конкретні практичні пропозиції щодо впровадження їх у практику.

Список літературних джерел (бібліографія) свідчить про обсяг роботи, яку виконав студент, аналізуючи літературні джерела, рівень його знань і вміння працювати з літературою. Всі використані джерела нумеруються і розташовуються в списку за алфавітним порядком відповідно до правил оформлення бібліографії (Додаток Е).

Протоколи дослідження та інші первинні матеріали, як уже говорилося, подаються в додатку, який міститься в кінці роботи.

5. Основні методи науково-педагогічного дослідження.

У зв'язку з тим, що наукова (кваліфікаційна, дипломна, магістерська) робота передбачає необхідність проведення певного дослідження, вона вимагає від студента оволодіння конкретними методами наукового дослідження. Знайомство з цими методами відбувається під час вивчення предметів «ТіМОВС», «Педагогіка», «Психологія», «Спортивна медицина», «Спортивна метрологія», «Фізіологія», «Біохімія», «Методи наукових досліджень у спорті» та ін. Практичне оволодіння цими методами відбувається на лабораторних і практичних заняттях, під час педагогічної або тренерської практики.

Найважливішими методами, що використовуються під час виконання кваліфікаційних, дипломних, магістерських робіт, є: аналіз літературних джерел; аналіз документальних матеріалів; педагогічні спостереження; вивчення досвіду роботи; опитування (анкетування, бесіда, інтерв'ю); педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

Робота над науковою працею, як правило, починається з добору і ознайомлення з необхідною літературою. Правильне складання переліку літератури в оптимальному обсязі має велике значення для успішної роботи студента над темою. Для складання бібліографії за темою наукової роботи студент використовує систематичні каталоги (назви творів подаються за галузями знань), алфавітні каталоги (картки розташовані за алфавітним порядком), предметні каталоги (твори, розташовані за проблемами і спеціальностями), а також різноманітні бібліографічні довідкові видання, підручники, енциклопедії, словники та ін. Необхідно заохочувати роботу студентів над літературними джерелами іноземними мовами.

Складений список необхідної літератури студент узгоджує з науковим керівником і після цього розпочинає її вивчення. Спочатку рекомендується ознайомитися літературними джерелами лише в загальних рисах. Це дозволяє з'ясувати й оцінити сучасний стан проблеми, що вивчається. Важливо знати і порядок вивчення літератури. У більшості випадків починають зі знайомства з роботами загального характеру (підручники, посібники), а пізніше переходять до джерел, де висвітлюються окремі проблеми (науково-методичні розробки, статті). Особлива увага приділяється літературним джерелам, в яких подаються найсучасніші досягнення науки, а також передовий досвід (автореферати дисертацій, тези наукових конференцій).

Для полегшення роботи студент складає бібліографічні картки літературних джерел, з якими він ознайомився. На кожну працю треба записати такі відомості:

- прізвище, ініціали автора або авторів;
- повну і точну назву книги;
- назву міста, де видана книга;
- назву видавництва;
- рік видання;
- кількість сторінок у праці або сторінки, які використовуються, з цілої праці.

II. Педагогічні спостереження

Спостереження полягає у цілеспрямованому сприйнятті фактів, процесів або явищ, які можуть бути безпосередніми (за допомогою органу чуття) або непрямими (за допомогою інформації від різних приладів засобів спостереження).

У процесі педагогічних спостережень дослідник переважно зосереджується на окремих сторонах процесу, що вивчається. Це може бути діяльність тренера або спортсменів, методика процесу навчання окремих вправ, методика розвитку фізичних якостей, ступінь активності учнів на уроці фізкультури і т.д.

Під час спостережень студент складає план, що дозволяє забезпечити систему, послідовність дій, їх тривалість, можливі результати і способи їх фіксації.

III. Метод опитування

Поряд з педагогічним спостереженням при підготовці наукової роботи (кваліфікаційної, курсової, магістерської) широко застосовується метод опитування в усній формі (бесіди, інтерв'ю) або письмовій (анкети).

Застосування бесід та інтерв'ю вимагає від дослідника чітко визначеної мети, головних і допоміжних питань, вміння створювати сприятливий клімат довіри.

Особливості анкетування полягають у тому, що дослідник має можливість опитати велику кількість людей, відібрати необхідні, однакові для всіх питання, застосувати методи математичної статистики для обробки результатів анкетування. Під час складання анкети необхідно враховувати основні вимоги до добору питань, а саме:

- ✓ питання повинні точно і повно характеризувати явище, яке вивчається;
- ✓ питання можуть бути як прямими (Вам подобається професія вчителя фізичної культури?), так і непрямыми (Чи згодні Ви з тим, що професія вчителя найкраща?);
- ✓ у питаннях не повинно бути підказок;
- ✓ питання не повинні бути однозначними.

IV. Метод вивчення й узагальнення передового педагогічного досвіду

Вивчення передового педагогічного досвіду відіграє важливу роль у дослідженнях тому, що в цьому досвіді відображається педагогічна майстерність і педагогічне новаторство. Сутність першого полягає у вмілому, раціональному впровадженні в практику досягнень педагогічної науки. Педагогічне новаторство припускає наявність у вчителя або тренера власних знахідок, нових ефективних прийомів, методів і форм навчально-тренувальної і виховної роботи.

Вивчення передового педагогічного досвіду повинно спиратися на такі критерії:

- новизна в діяльності тренера, педагога;
- результативність і ефективність;
- відповідність сучасним досягненням науки;
- стабільність позитивних результатів;
- можливість застосування досвіду іншими педагогами

Відповідність основним критеріям фіксується дослідником у спеціальних протоколах. Цей метод бажано проводити комплексно разом із педагогічним спостереженням, опитуванням, вивченням документальних матеріалів.

V. Педагогічний експеримент

Усі попередні методи дослідження дозволяли лише констатувати хід явищ і процесів. Але іноді необхідне активне втручання дослідника з метою удосконалення засобів, методів, форм або шляхів досягнення певних завдань. Для цього використовується такий метод, як педагогічний

експеримент. Він буває трьох видів: лабораторний, природний та модельний. Проведення лабораторного експерименту пов'язано зі створенням штучних умов, де можливе застосування різної апаратури і контрольних вимірювальних пристроїв. Природний експеримент проводиться у звичайних умовах, у процесі на початково-тренувальних заняттях. Під час педагогічного експерименту дослідник активно впливає на хід явищ, що вивчаються, змінює звичайні умови, цілеспрямовано впроваджує нові чинники навчання і тренування, оцінює кількісні та якісні результати, підтверджує достовірність розрізень між ними.

Метод педагогічного експерименту служить для вирішення таких завдань дослідження:

- встановлення залежності між певним педагогічним впливом і отриманими результатами;
- виявлення залежності між певними умовами (або системою умов) і педагогічними результатами, які досягаються;
- визначення залежності між системою педагогічних заходів або умов і витратами часу і зусиль вчителя (тренера) та учнів на досягнення результатів;
- порівняння ефективності двох або декількох варіантів педагогічного впливу або умов і вибір із них оптимального варіанту за певним критерієм (ефективність навчання, витрати часу, результативність та ін.).

Для проведення педагогічного експерименту необхідно висунути гіпотезу, яка повинна перевірятися під час проведення експерименту. У процесі експерименту дослідник коректує гіпотезу й організовує її перевірку, запроваджуючи нові умови і вивчаючи вплив цих умов на підвищення навчально-тренувального процесу. Перевірка гіпотези може відбуватися шляхом порівняння результатів:

- 1) експериментальної і контрольної групи;
- 2) експериментальної групи до і після експерименту;
- 3) експериментальної групи і даних літературних джерел.

Для забезпечення надійності результатів експерименту і репрезентативності висновків дуже важливо вирівняти за всіма показниками (вік, обсяг завдань, рівень фізичної, технічної підготовки, кількість вправ та ін.) експериментальну і контрольну групу. Це не стосується лише одного-єдиного розрізнення, пов'язаного з новою умовою (чинника, який запроваджується в експеримент і повинен перевірятися гіпотезою). В такому випадку різниця в результатах роботи контрольної та експериментальної групи може пояснюватися саме цією умовою, що має назву експериментальний фактор.

Спроба вирівнювання складу цих груп досягається за допомогою так званого перехресного експерименту, коли експериментальна і контрольна група міняються місцями: спочатку експериментальна умова діє в I групі, а II - працює за звичайною методикою, після проведення першого контрольного вимірювання, в якому виявляються позитивні зміни в результатах,

експериментальна умова запроваджується у II групу, а I - працює за звичайною методикою. Якщо друге контрольне вимірювання покаже значне поліпшення результатів II групи при незначному поліпшенні (або зниженні) результатів I групи, можна стверджувати про ефективність умови, що запроваджена в експеримент.

Тривалість експерименту залежить від умов, гіпотези експерименту, підготовленості осіб і обговорюється в організації досліджень (2 розділ). Обробка отриманих даних починається з розгляду окремих фактів і виявлення особливостей явища, що розглядається. Потім проводиться порівняння результатів та їх варіацій, аналізуються факти, отримані в різних умовах і різних групах, встановлюються зв'язки між педагогічним впливом і якісними та кількісними змінами, що відбулися під час експерименту.

VI. Методи математичної статистики

За допомогою методів математичної статистики визначаються середні величини, отримані під час вимірювань показників: середнє арифметичне (характеризує середній рівень величини), середнє квадратичне відхилення (показник коливання ознаки), коефіцієнт варіації.

При математичній обробці результатів досліджень застосовуються також статистичні методи, до яких належать:

- вирахування коефіцієнтів взаємозв'язку;
- порівняння двох вибірових середніх арифметичних та ін.

Використання методів дослідження і методів математичної статистики потребує від студентів спеціальних знань, які вони отримують під час вивчення курсу "Спортивна метрологія", "Математична статистика" і "Теорія і методика обраної спеціалізації".

Суттєвий недолік багатьох кваліфікаційних дипломних та магістерських робіт полягає в тому, що автори обмежуються лише якісним описом закономірностей і залежностей, що виявлені. Але необхідно пам'ятати, що лише методи математичної статистики, спираючись на якісні характеристики, доповнюють в кількісному відношенні результати дослідження.

6. Оформлення наукової роботи.

Літературне оформлення курсової, курсової, магістерської роботи є важливим елементом її виконання і одним із багатьох чинників, на які зважає комісія при джерги, загилиш грамотність ти відповідність стандартам і прийнятим припилам), а також па текст роботи, список літератури і додатки, на зовнішнє оформлення титульного аркуша.

Наукову роботу друкують на комп'ютері з використанням текстового редактора Word, шрифту Times New Roman, розміру 14 із міжрядковим інтервалом 1,5. Мінімальна висота шрифту 1,8 мм. Можна також використати папір форматів у межах від 203x288 до 210x297 мм і подати таблиці та ілюстрації на аркушах формату А3.

Текст наукової роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве - не менше 30 мм, праве - не менше 10 мм, верхнє - не менше 20 мм, нижнє - не менше 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким.

Текст основної частини наукової роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин магістерської роботи: "ЗМІСТ", "ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ", "ВСТУП", "РОЗДІЛ", "ВИСНОВКИ", "СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ", "ДОДАТКИ" друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці підбір до тексту. В кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 3-4 інтервалам.

Кожну структурну частину наукової роботи треба починати з нової сторінки.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою наукової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок роботи. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім із нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Помор підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Іі кінці помора підрозділу повинна стояти крапка, наприклад, "2.3." (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Помер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад, "1.3.2." (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка.

Підпункти нумерують у межах кожною пункту за такими ж правилами, як пункти.

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти тощо) і таблиці необхідно подавати в науковій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше або на наступній сторінці. Ілюстрації й таблиці, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, малюнок або креслення, розміри якого більше формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або у додатках.

Ілюстрації позначають словом "Рис." і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка.

Наприклад: Рис. 1.2. (другий рисунок першого розділу).

Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в науковій роботі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, по даних у додатках) в межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис "Таблиця" із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка.

Наприклад: Таблиця 1.2 (друга таблиця першого розділу).

Якщо в науковій роботі одна таблиця, її нумерують за загальними правилами. При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слова «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці.

Наприклад: Продовження табл. 1.2

Формули в науковій роботі (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках.

Наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові й пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова "Примітки" ставлять двокрапку.

Наприклад:

Примітки:

...

...

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова "Примітка" ставлять крапку.

У науковій роботі необхідно застосовувати лише штрихові ілюстрації і оригінали фотографій. Фотографії, які менші розміром за формат А4 повинні бути наклеєні на стандартні аркуші білого паперу формату А4.

Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. У разі потреби ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий текст).

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлюватися у таблицях.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово "Таблиця" починають з великої літери. Назву не підкреслюють.

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки - з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті таким чином, щоб її можна було читати без перегортання листка або з перегортаннями за годинниковою стрілкою.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на іншу сторінку назву вміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини і розміщувати одну частину під іншою в межах однієї сторінки. Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку в кожній частині таблиці повторюють її головну, другому випадку - боковик.

Якщо текст, який повторюється в графі таблиці, складається з одного слова, його можна замінити лапками; якщо з двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами "Те ж", а далі ланками. Ставити піни замість цифр, марок, знаків, математичних і хімічних символів, які повторюються, не варто. Якщо цифрові або інші дані якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому етапам прочерк.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані у формулі. Значення кожної символу і числового коефіцієнта треба подавати ч нового рядні Перший рядок пояснення починають зі слова "де" (ні двокрапки).

Рівняння і формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишити не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (x) і ділення (:).

Додатки оформлюють як продовження магістерської роботи на наступних її сторінках або як окрему частину (книгу), розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках магістерської роботи, кожний такий додаток повинен починатися і нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої, симетрично до текс ту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами і першої великої друкується слово "Додаток" і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, ї, Й, О, Ч, Ь., наприклад: Додаток А і т.д. Один додаток позначається як Додаток А.

При оформленні додатків окремою частиною (книгою) на титульному аркуші під назвою наукової роботи друкують великими літерами слово «ДОДАТКИ»

Текст кожного додатку у разі потреби може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку. Наприклад, А.2 - другий розділ додатка А; В.3.1 - підрозділ 3.1 додатка В.

Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1.2 (другий рисунок першого розділу додатка Д); формула (А.1 перша формула додатка А.)

Перед тим, як віддрукувати кінцевий варіант роботи, науковий керівник і студент детально перевіряють її. Враховуючи зауваження, автор роботи вносить необхідні зміни, доповнення і корективи. Уточнюються назви розділів і підрозділів, таблиць, малюнків, послідовність розташування матеріалу, цифрові дані, чіткість висновків і рекомендацій. Текст роботи повинен бути розбитий на ті розділи і підрозділи, які вказуються у змісті. Кожен розділ роботи починається з нової сторінки. Між підзаголовками розділів і наступним текстом потрібно зберігати відстань не менше як 10 мм або 3 інтервали (комп'ютерний варіант).

У науковій роботі не рекомендується вживати мовні звороти від першої особи: Я спостерігав, На мою думку, Мені (нам) здається, Ми отримали і т.д. Найкраще висловлювати свою думку так: Вивчення передового досвіду свідчить про те, що... або На основі виконаного аналізу можна стверджувати, що....

Крім текстової частини роботи, в її зміст входять різноманітний графічний та ілюстративний матеріал. Таблиці є найпоширенішою формою подання цифрового матеріалу. Таблиці необхідно максимально спростувати. Таблиці нумеруються арабськими цифрами. Слово "таблиця" не скорочується а цифра за порядком без знака № пишеться в правому верхньому куті над текстовим заголовком. Кожна таблиця повинна мати свою назву. Крапка в кінці заголовка не ставиться. Числові показники в таблицях повинні мати однакове число знаків після коми. При відсутності числового показника в графі ставиться знак "дефіс". Таблиці не повинні перевищувати стандартного аркуша паперу, інакше вони даються з продовженням (тоді на новому аркуші ставиться заголовок. Продовження таблиці 1).

Ілюстративний матеріал будь-якого змісту і графічного виконання називається рисунками. Це можуть бути схеми, графіки, діаграми, гістограми, фотографії. Підписи до них, незалежно від їх характеру, складаються в такому порядку: рис., номер рисунка за порядком арабськими цифрами (без знака №, без крапки після цифри), підпис до ілюстрації з великої літери. Крапка в кінці підпису не ставиться.

Коментуючи рисунок або таблицю в тексті, треба робити посилання (наприклад, табл. 4, рис. І), а сам рисунок або таблицю розташовувати за можливістю відразу після першого посилання на нього.

Всі сторінки остаточно оформленої і перевіреної роботи нумеруються за порядком (від титульної до останньої). Першою сторінкою вважається титульний лист, але цифра 1 на ньому поставиться. Робота переплітається

або зшивається у спеціальну папку. Після розділу "Висновки" студент ставить свій підпис.

Виконану, остаточно оформлену і підписану наукову роботу студент подає науковому керівникові у спеціально визначені терміни. Науковий керівник у 10-денний термін зобов'язаний перевірити роботу і виставити за неї оцінку. Оцінка виставляється диференційована: "відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно".

На "відмінно" і "добре" оцінюються відповіді ю оформлені роботи, в яких повністю розкриті усі питання па рівні сучасних уявлень і подані результати власних досліджень.

Оцінкою "задовільно" оцінюються ті кваліфікаційні роботи, в яких правильно розкрита тема, але недостатньо використані літературні джерела і відсутні результати власних досліджень.

За наявності в роботі помилкових положень і механічного переносу літературного матеріалу, вона оцінюється "незадовільно".

У разі незадовільної оцінки робота повертається на доопрацювання, з подальшим повторним захистом, але не пізніше, ніж за два тижні до початку екзаменаційної сесії. Студенти, які не виконали і не захистили кваліфікаційну роботу у призначені терміни, до екзаменів не допускаються.

Кваліфікаційні роботи студентів зберігаються у наукових керівників, а роботи студентів IV курсу і V курсу здають у деканат для подання у державну екзаменаційну комісію. Після захисту робота з деканату передається у бібліотеку.

Рецензування роботи виконує викладач кафедри, який не керував цією роботою. В рецензії зазначається: актуальність, теми, ступінь новизни, правильність і глибина розкриття теми студентом, самостійність під час проведення дослідження, відповідність висновків поставленим завданням, їх обґрунтованість, можливість застосування результатів і практичних рекомендацій у теорії і практиці фізичної культури і спорту. В рецензії обов'язково відзначаються позитивні сторони роботи і недоліки.

Для курсової роботи, крім рецензії, необхідно подати ще відгук наукового керівника. У відгуку керівника повинна бути зроблена характеристика роботи студента за всіма розділами, вказано ступінь самостійності автора у роботі над дипломною темою, сформованість навичок при роботі з літературою і проведенні експериментальних досліджень, обґрунтованість і цінність висновків і практичних рекомендацій. У відгуку робиться висновок про можливість допуску студента до захисту. Організовує захист кваліфікаційних робіт на кафедрі викладач, який веде курс "TiMOBC", за 10 днів до терміну подання цих робіт у деканат. На захисті повинні бути присутні студенти даної спеціалізації, науковий керівник, рецензент і викладачі кафедри.

До захисту допускаються студенти, які повністю підготували й оформили роботу та отримали позитивну рецензію. Після виступу кожного студента, який захищається, викладач зачитує рецензію на роботу.

Захист дипломних та магістерських робіт проводиться на засіданні ДЕК. Під час захисту студент коротко доповідає про основні положення вибору теми, її актуальність, мету і завдання дослідження, отримані результати, зачитує висновки і практичні рекомендації, вказує на теоретичну і практичну значимість. Доповідь студента не повинна перевищувати 10 хвилин. Потім студент відповідає на питання, які ставлять йому присутні на захисті. Студентові може бути поставлене питання всіма присутніми на захисті. Після цього вирішується остаточна оцінка за дипломну роботу. Далі зачитується відгук наукового керівника і рецензія на роботу, заслуховуються відповіді студента на зауваження, зроблені в рецензії.

Завершена наукова робота після того, як її перегляне і підпише науковий керівник, подається завідувачеві кафедри разом із відгуком для вирішення питання про допуск її до захисту. При позитивному рішенні питання робиться подання в деканат про допуск роботи до захисту. Студентам, які допущені до захисту дипломних робіт, дозволяється не складати державний іспит зі спеціалізації.

Якщо захист курсової роботи визнаний незадовільним, ДЕК вирішує, чи може студент повторно захистити роботу. Незадовільна оцінка за дипломну роботу не може позбавити студента можливості складати державні іспити.

На захист кваліфікаційної та курсової роботи студенти готують наочні засоби.

Рекомендована література

Основна:

1. Артемчук Г.І., Курило В.М., Кочергин М.П. Методика організації науково-дослідної роботи: Навч. посіб. для студентів та викл. в навч. закл. – К.: Форум, 2000. – 271 с.

2. Ашмарин Е.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании: Пособие для студентов, аспирантов и преподавателей физ. культуры. - М.: ФиС, 1978.-223 с.

3. Методика исследования в физической культуре / Под общ. Ред. Д.Д.Доиского. - М.: ФиС, 1961.

4. Методика підготовки кваліфікаційної та курсової роботи Навч.-метод. посіб. / Скл. канд. лед. наук В.Ю.Сосіна. - Л.: ЛДІФК, 1994.

5. Методичні вказівки з виконання та захисту магістерської роботи: Навч.-метод. посіб. / Скл. канд. пед. наук О.І.Шиян. - Л.: ЛДІФК, 2001.

6. Методичні рекомендації до виконання реферативні їх, курсових, кваліфікаційних та магістерських робіт для студентів факультету фізичного виховання, фізичної реабілітації та спортивної медицини / Е.В.Макарова, І.М. Башкін, Ю.А. Бородін, О.К. Марченко, Р.О. Баннікова: Метод, рек. - К., 2005. - 53 с.

7. Студентська творча робота: Навч.-метод. посіб. / За ред. проф. Б.М.Шияна. - Тернопіль: ТДПУ, 2000. - 48 с.

8. Студентська наукова робота: підготовка, написання та захист курсової, кваліфікаційної, курсової та магістерської робіт: метод. реком. для викладачів та студентів ЛДУФК / О.Ю. Бубела, Ф.В. Музика, О.М. Вацеба, О.Ю. Рибак, М.В. Данилевич, В.І. Ковцун та інші. – Л., 2006. – 56 с.

Допоміжна:

9. Аулик И.В. Определение физической работоспособности в клинике и спорте. - М.: Медицина, 1990.
10. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень: Підручник для студ. екон. спец, вузів. - К.: Вища шк., 1997. - 271 с.
11. Введение в научное исследование по педагогике: Учебное пособие для студентов пед. ин-тов / Ю.К. Бабанский, В.И. Журавлев, В.К. Розов и др.; Под ред. В.И. Журавлева. - Москва: Просвещение, 1988. - 239 с.
12. Воронов Ю.И. Методы сбора информации в социологическом исследовании. - М.: Статистика, 1974. - 158 с.
13. Довідник здобувача наукового ступеня: 36. нормат. док. та інформ. матеріалів з питань атестації наук, кадрів вищої кваліфікації / Упоряд. Ю.І. Церков; передмова до 3-го, 2-го і з переднього сл. до 1-го вид. Р.В. Бойка. - 3-тє вид., випр. і допов. - К.: Ред. „Бюл. Вищої атестат, коміс. України": Вид-во „Толока", 2003. - 69 с.
14. Документація. Звіти у сфері науки і техніки: Структура і правила оформлення: ДСТУ 3008-95. - Введ. 23.02.95. - К.: Держстандарт України, 1995. - 38 с.
15. Зациорский В.М. Основы спортивной метрологии. - М.: ФиС, 1979. - 151 с.
16. Здравомыслов А.Г. Методология и процедура социологических исследований. - М.: Мысль, 1979. - С. 150-156.
17. Иванов В. Контент-аналіз як формалізований метод дослідження документів // Філософська і соціологічна думка. - 1994. - № 3-4. - С. 211-224.
18. Карпман В.П., Белоцерковский З.В., Гуднов И.А. Тестирование в спортивной медицине. - М.: ФиС, 1988.
19. Келлер В.С., Бубен Н.Ф. и др. Радиотелеметрическая аппаратура для биологических исследований в спорте // Теория и практика физической культуры. - 1969. - № 3.
20. Круцевич Т.Ю. Научные исследования и массовой физической культуре. - К.: Здоров'я, 1985. - 120 с.
21. Меркулова Р.А., Хрущев С.И., Хельбин Н.Н. Возрастная кардиогемодинамика у спортсменов. - М.: Медицини, 1989.
22. Методы социальной психологии / Под ред. Е.С. Кузьмина. - Л., 1977.
23. Мороз І.В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимог до їх написання, оформлення і захисту. - К., 1997. - 56 с.
24. Організація соціологічних досліджень в бібліотеках: Метод, поради. - К., 1995. - 44 с.
25. Осипов Г.В., Гвишиани Д.М. и др. Рабочая книга социолога. - М.: Наука, 1976. - 512 с.
26. Основы математической статистики / Под ред. В.С. Иванова. - М.: ФиС, 1990. - 176 с.
27. Петров П.К. Физическая культура: Курсовые и выпускные квалификационные работы. - М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. - 112 с.
28. Пирогова Е.А. Совершенствование физического состояния человека. - К.: Здоров'я, 1989. - 164 с.
29. Піча В.М. Соціологія: загальний курс: Навч. посіб. для студентів вищих закладів освіти України. - К.: Каравела, 1999. - 248 с.
30. Положение о курсовой, дипломной и квалификационной работах по специальности 6.0102 "Физическое воспитание и спорт" / Сост. В.Л. Соболев, Т.В. Лахманюк - К.: Олимпийская литература, 1996. - 28 с.

- 31.Скалкова Я. Методология и методы педагогического исследования / Пер. с чешск. - М.: Педагогика, 1989. - 224 с.
- 32.Сорокин Н.А.- Дипломные работы в педагогических вузах. - М.: Просвещение, 1986. -126 с.
- 33.Соціологія: Підручник /За заг.ред.В.П. Андрущенко, М.І. Горлача. - Х.-К., 1998. - 624 с.
- 34.Спортивная метрология: Учебник для институтов физической культуры / Под ред. проф. В.М.Зациорского.- М.: ФиС, 1980.-240с.
- 35.Теория. и методика физического воспитания. Учебник для ин-тов физ. культуры / Под общей ред. Л.П.Матвеева, А.Д.Новикова. - 2-е изд, испр. и доп. - Т.2. -М.: ФиС, 1976.-256 с.
- 36.Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: Навч. посіб. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2003. - 240 с.
- 37.Черниш Н. Соціологія: Курс лекцій. Конспект. Вип. 3. - Л.: Кальварія, 1996.-59 с.
- 38.Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник для вищ. навч. закладів. - Х.: ХДАК, 1998. - 288 с.
- 39.Шиян О.І. Методичні вказівки з виконання та захисту магістерської роботи: Навч.-метод. посіб. - Л., 2001. - 19 с.